

І. О. Горошкін, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Горошкін І. О.

Педагогічні засоби формування мовної особистості студентів – майбутніх перекладачів

У статті автор порушує питання використання педагогічних засобів навчання у процесі вивчення турецької мови. Особливу увагу приділено обґрунтуванню ефективності використання ресурсних засобів, що сприяє формуванню професійної майстерності студентів-майбутніх перекладачів. Показано роль Турецького центру в організації навчання турецької мови, науково-дослідницької, позааудиторної діяльності студентів.

Ключові слова: мультимедійні засоби навчання, ресурсні засоби навчання, соціокультурний контекст, мовна особистість майбутніх перекладачів.

Горошкин И. А.

Педагогические средства формирования языковой личности студентов – будущих переводчиков

В статье автор ставит проблему использования педагогических средств обучения в процессе изучения турецкого языка. Особое внимание уделяется обоснованию эффективности использования ресурсных средств, которые способствуют формированию профессионального мастерства студентов – будущих переводчиков. Показана роль Турецкого центра в организации изучения турецкого языка, научно-исследовательской, внеаудиторной деятельности студентов.

Ключевые слова: мультимедийные средства обучения, ресурсные средства обучения, социокультурный контекст, языковая личность будущих переводчиков.

Життя висуває високі вимоги до підготовки фахівців у галузі іноземних мов та міжкультурної комунікації. Сучасному суспільству потрібні фахівці з міжнародного та міжкультурного спілкування, компетентність яких виходить за межі знання мови. До останнього часу вимоги до особистості в аспекті її культури спілкування загалом задовольнялися традиційними засобами

оволодіння нормами, правилами та вміннями спілкування, яке відбувалося в процесі використання особистістю соціальних ролей. Нині ці традиційні способи не спрацьовують, оскільки суттєво змінилися вимоги до культури спілкування людини як учасника комунікативної взаємодії, що зумовлено низкою обставин – глобалізацією, урбанізацією, науково-технічним прогресом тощо.

Підготовка мовної особистості перекладача потребує дотримання загально дидактичних, специфічних принципів навчання, розробки змісту, адекватного вимогам до професіонала, використання відповідних методів, прийомів і засобів навчання.

У проблематиці, яка стосується характеристики і функціонування сучасних засобів навчання, що сприяють успішному формуванню мовної особистості майбутніх перекладачів, визначальними є погляди І. Бахова, О. Бігич, Р. Гуревича, В. Іванова, Т. Кириченко, О. Кохан, Т. Коробейникової, Н. Моревої, Є. Полат, В. Плахотника, В. Редька, Г. Рогової та ін.

У наукових працях цих дослідників сформульовані основні педагогічні вимоги, розглянуті дидактичні та методичні принципи, які повинні враховуватися у процесі розробки й упровадження нових засобів навчання. Однак на сьогодні залишаються невирішеними проблеми використання засобів навчання в процесі опанування східних мов у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів

Мета статті – проаналізувати безпосереднє використання засобів навчання у процесі формування мовної особистості майбутніх перекладачів.

Останнім часом усе більшим попитом користуються перекладачі зі східних мов (турецької, китайської, японської, арабської), що зумовлено політичними, економічними, культурними тенденціями, розвитком туристичної галузі. Вищі навчальні заклади здійснюють підготовку таких фахівців. Однак спостерігається протиріччя між соціальною потребою у кваліфікованих перекладачах зі східних мов і недостатнім рівнем розробленості відповідних методик. У вітчизняній педагогічній науці накопичено цікавий досвід

підготовки перекладачів з англійської, німецької, французької та інших європейських мов, водночас бракує досвіду підготовки перекладачів зі східних мов.

Ситуація ускладнюється тим, що студенти – майбутні перекладачі в більшості випадків починають вчити східну мову лише у вищих закладах освіти, адже вона не вивчається в школах (хіба що в поодиноких випадках, але це швидше виняток, ніж правило). Отже, перед викладачами вишів постає завдання: за короткий час не тільки навчити студентів ефективного спілкування східними мовами, а й сформувати в них соціокультурну компетентність, що є комплексом знань, пов'язаних зі світовою та національною культурою, на основі яких сформовані вміння узгоджувати власну мовленнєву поведінку із засвоєними морально-етичними, естетичними та іншими цінностями. Погоджуємося з думкою Н. Гавриленко, що до завдань викладача вищої школи належать такі: навчити майбутніх перекладачів робити правильні переклади, підготувати їх до професійного життя, озброївши методикою перекладу, познайомивши з послідовністю дій перекладача, з необхідними для цього знаннями, уміннями й навичками, з професійними проблемами, можливими в процесі роботи, з зовнішніми ресурсами, які перекладач може використовувати у своїй діяльності тощо [1, 2].

Важливими засобами формування професійної компетентності майбутніх перекладачів є підручники, посібники, методичні рекомендації, словники, мультимедійні матеріали. Однак безсистемне використання цих засобів не забезпечує бажаного результату. Викладачеві вищого закладу освіти необхідно максимально використати дидактичний потенціал традиційних засобів навчання, проте сьогодні треба говорити про їх комплексне поєднання задля забезпечення розвивального середовища для студентів, занурення їх у соціокультурний контекст.

Так, у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка в процесі підготовки перекладачів з зі східних мов активно використовуються можливості мовних центрів – тематичних аудиторій або центрів вивчення

східних мов: турецької, арабської, японської, івриту, що, власне, виступають ресурсними центрами опанування різних мов, занурення студентів у відповідний соціокультурний контекст.

Зупинимося детальніше на ролі Турецького центру, який було засновано в 2010 році. Він став базою навчання турецької мови й мовлення, формування професійної майстерності студентів-майбутніх перекладачів. У ньому зібрано необхідні сучасні матеріальні засоби навчання як традиційні (програми, підручники, словники, посібники, навчальні таблиці, художня література для читання турецькою мовою, книги про Туреччину, карти, путівники тощо), так і сучасні мультимедійні. Таким чином, є всі підстави вважати Турецький центр ресурсним засобом підготовки майбутніх перекладачів.

Мета функціонування центру полягає в забезпеченні й підтримці організаційно-педагогічних умов лінгвосоціокультурної підготовки студентів, які вивчають турецьку мову.

Серед завдань Турецького центру можна виділити такі:

- організація діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу в умовах інформатизації та комп'ютеризації суспільства;
- організація науково-дослідницької діяльності студентів (проведення конференцій, круглих столів, зустрічей з турецькими науковцями тощо);
- проведення позааудиторної роботи зі студентами, зокрема концертів турецької музики, перегляду турецьких фільмів, зустрічей з носіями мови, виставок турецького мистецтва тощо, виконання інтегрованих позааудиторних проектів.

Технічні можливості центру дають змогу використовувати мультимедійне обладнання з навчальною метою, зокрема аудіо, відеозаписи, слайди, презентації, електронні словники та ін. Оволодіння комунікативною й соціокультурною компетентностями неможливе без практики спілкування. Важко переоцінити роль мультимедійних засобів. Віртуальне інтернет-середовище дозволяє розширити часо-просторові межі, надаючи змогу студентам спілкуватися з носіями мови на актуальну тематику. Зануренню

майбутніх перекладачів у мовно-соціальний контекст сприяє перегляд турецьких телепередач, кінофільмів. Таким чином, зростає питома вага мультимедійних засобів навчання.

Мультимедіа (лат. Multum + Medium) – комбінування різних форм представлення інформації на одному носії, наприклад текстової, звукової і графічної, або, останнім часом все частіше – анімації і відео. Характерна, якщо не визначальна, особливість мультимедійних веб-вузлів і компакт-дисків – гіперпосилання. Поняття, що означає сполучення звукових, текстових і цифрових сигналів, а також нерухомих і рухомих образів. Так, мультимедійна база даних буде вміщувати текстову і образну інформацію, відеокліпи й таблиці, і все це має однаково легкий доступ. Мультимедійна телекомунікаційна послуга дозволяє користувачеві посилати і одержувати будь-яку форму інформації, взаємозамінну за бажанням.

Використання мультимедійних засобів сприяє залученню студентів як до рецептивних, так і до продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Майбутні перекладачі мають змогу не тільки почути носіїв мови, а й спілкуватися з ними.

Фонд обладнання й навчальних матеріалів, наявних у Турецькому центрі, значною мірою забезпечує ефективність опанування мови. Усі засоби навчання можна диференціювати за типом носія інформації. Ми виокремлюємо інформаційно-освітні ресурси на електронних носіях: інтернет-ресурси, комп'ютерна техніка; інформаційно-освітні ресурси на паперових носіях: підручники, посібники, словники, брошури, газети тощо.

Оскільки провідною характеристикою сучасного навчання є інтеграція навчальної й наукової діяльності студентів, у якості важливого вектора Турецького центру розглядаємо організацію дослідницької діяльності студентів. Серед завдань науково-дослідницької роботи зі студентами виділяємо такі: формування інтересу до наукової творчості, навчання самостійного розв'язання науково-дослідницьких завдань; розвиток креативності й самостійності майбутніх перекладачів; виявлення обдарованої

студентської молоді, використання творчого й інтелектуального потенціалу обдарованих студентів для розв'язання актуальних наукових проблем.

З метою залучення студентів до турецької мови й культури кафедрою практики мовлення, Турецьким центром ЛНУ систематично проводяться міжнародні наукові конференції за участі представників освітніх закладів Туреччини. У межах конференцій студенти готують доповіді з проблем тюркології, турецької культури. Під час конференцій у них є змога прослухати лекції турецьких науковців з історії Туреччини, лінгвістичної, культурологічної проблематики. Науково-дослідницька робота студентів представлена різними формами, як-от: проблемні групи, участь студентів у наукових конференціях, участь в олімпіадах, конкурсах тощо.

Різноманітність форм науково-дослідницької роботи створює можливості для кожної молодої людини розвивати власні дослідницькі інтереси, творче мислення, знайти можливість для самореалізації.

Важливою умовою формування мовної особистості майбутніх перекладачів є поєднання навчальної й позанавчальної діяльності студентів. С. Тер-Мінасова слушно стверджує про необхідність "розвивати позакласні форми спілкування: клуби, гуртки, відкриті лекції іноземною мовою, наукові товариства за інтересами, де можуть збиратися студенти різних спеціальностей" [3, 28]. Так, більшість науковців поділяють думку щодо ефективного й необмеженого використання позанавчальної діяльності у процесі навчання іноземних мов. Г. Кондратенко слушно зазначає, що позанавчальна діяльність студентів як необхідна умова формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців виступає однією з підсистем навчально-виховного процесу ВНЗ [2, 100].

Ресурсний центр лінгвістичної підготовки майбутніх перекладачів накопичує матеріали, що забезпечують умови для проведення поза навчальної діяльності: книжки турецьких письменників, матеріали про архітектурна пам'ятки Туреччини, фотоальбоми, репродукції картин, малюнки тощо

Погоджуємося з думкою С. Шехавцової, що позанавчальна діяльність у вищому навчальному закладі є своєрідним середовищем для студентів, у якому вони мають змогу набути соціокультурний досвід, виявити та самореалізувати свої потенційні можливості у взаємодії з представниками інших мов і культур [4].

Неважко помітити, що ситуації в іншомовному реальному режимі, що передбачає позанавчальна діяльність, вимагають від студентів не лише знання конкретних правил поведінки, готового алгоритму дій і простого відтворення такої поведінки із представниками іншої мови та культури, а здатності правильно дати оцінку ситуації, спроектувати свої дії та поведінку стосовно певної ситуації, для подальшого взаємопорозуміння зі співрозмовником, при цьому використовуючи соціокультурний особистісний досвід.

У нашому випадку йдеться про такі ситуації, що відтворюють соціокультурний контекст іншомовної країни. Так, майбутні перекладачі повинні бути готовими до міжкультурного спілкування із представниками Туреччини та інших країн, до вибору відповідного стилю соціокультурної поведінки та бути здатним до підтримання діалогу, при цьому вміти використовувати та знаходити нестандартні рішення в незнайомих соціокультурних ситуаціях. Використання та реалізація таких ситуацій у позанавчальній діяльності студентів буде визначати рівень їхньої соціокультурної компетентності та рівень адаптації в іншомовному середовищі.

Завдання позанавчальної роботи полягають у розширенні, поглибленні набутих на заняттях з практикуму усного й писемного мовлення, класичної турецької мови знань, удосконаленні умінь і навичок студентів; вихованні ініціативи, самостійності, творчих здібностей, інтересу до турецької мови.

Значення позанавчальної роботи полягає і в тому, що студенти оволодівають багатьма необхідними вміннями й навичками, зокрема здійснювати інформаційний пошук, виступати перед аудиторією, організовувати конкурси, вечори та ін.

Під час різноманітних заходів студенти вдосконалюють мовну, мовленнєву, комунікативну, соціокультурну компетентності. Проте ця робота не повинна дублювати заняття. Специфічною рисою позанавчальної роботи є репрезентація мовних відомостей у науково-популярній формі для збагачення знань студентів, формування стійкого інтересу до предмета.

Значний потенціал у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх перекладачів має Тиждень культури Туреччини, який щорічно проводиться в стінах університету.

Тиждень відбувається як заздалегідь підготовлене свято, яке пробуджує інтерес до турецької мови та культури й має значний вплив на студентів. Заздалегідь студенти готуються до фотовиставок, концертів турецької музики, конкурсів на кращого читця турецької поезії тощо. Тиждень повинен проводитися з урахуванням вікових особливостей студентів та їхніх побажань.

Формування мовної особистості майбутніх перекладачів потребує методично виправданого використання різноманітних засобів навчання. Важливу роль посідає ресурсний центр лінгвістичної підготовки студентів – сучасний інструмент створення мовного й соціокультурного середовища, організаційно-педагогічних умов, що забезпечують формування професійної компетентності перекладачів.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у визначенні педагогічних умов ефективного впровадження інформаційно-комунікативних засобів у мовній підготовці майбутніх перекладачів.

Література

1. Гавриленко Н.Н. Теория и методика обучения переводчиков в сфере профессиональной коммуникации. – Книга 1. – М. : Научно-техническое общество имени академика С. И.Вавилова, 2009. – 178 с.

2. Кондратенко Г. П. Позанавчальна діяльність ВНЗ як необхідна умова формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців /

Г. П. Кондратенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка –2011. – №13 (224) : Пед. науки. – С. 98 –108.

3. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 262 с.

4. Шехавцова С. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у позанавчальній діяльності університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. „Теорія і методика професійної освіти” / С. О. Шехавцова; Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка .– Луганськ, 2009. – 22 с.

Goroshkin I. O.

Pedagogical methods of forming linguistic identity of students – future translators

The article raises the question of the use of pedagogical learning tools in the study of Turkish language. Particular attention is paid to the justification of resource efficiency that promotes skills of students-future translators. The role of the Turkish center in learning of Turkish language, research, extracurricular activities of students. Emphasized that an important condition for the formation of future translators is a combination of academic and extracurricular activities. Significant potential in the process of socio-cultural competence of translators has Turkish Cultural Week, held annually at the university. The task of extracurricular work is in expansion and deepening of knowledge acquired at classes of practical oral and written speech, classical Turkish language, improving skills of students, the education initiative, independence, creativity, interest in the Turkish language. During the various activities students improve language, speech, communication, socio-cultural competence.

Prospects for further study author sees in defining of pedagogical conditions for effective implementation of information and communicative methods in language training of future translators.

Key words: multimedia learning tools, resource learning tools, cultural context, language identity of future translators.

Відомості про автора:

Горошкін Ігор Олександрович – аспірант кафедри педагогіки, викладач кафедри практики мовлення Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Коло наукових інтересів – проблеми формування мовної особистості майбутніх перекладачів.

Стаття надійшла до друку 1.02.2013

Прийнята до друку 26.04.2013